

Japanse meesterzet

Iedereen, getalenteerd of niet, kan tegenwoordig met minimale middelen voor weinig geld thuis muziek produceren. Vroeger was je aangewezen op kostbare apparatuur en peperdure studio's. In deze serie eren we de apparaten die deze trend wisten te doorbreken en de aanzet gaven tot home-recording voor iedereen. In deel 8 de Yamaha 02R, die zorgde voor een aardschok in studioland.

door **Peter Hoeks**
peter@interface.nl

Geen krachtiger statussymbool van de klassieke opnamestudio dan het mengpaneel. Hoe groter en hoe meer knopjes en lampjes, hoe indrukwekkender natuurlijk. In talloze historische foto's en video's zien we bekende sterren – vaak verveeld en niet zelden rokend – in de studio achter, op of voor 'de tafel' hangen of zitten. Terwijl de engineer allerlei ingewikkelde klusjes uitvoert met behulp van een onoverzichtelijke massa aan knoppen, faders, patchkabels en randapparatuur. Vaak is er

nog een iets ouder persoon te zien die duidelijk meer autoriteit uitstraalt; de producer noemden we die toen, een positie vergelijkbaar met die van een regisseur bij films.

Die mixtafel, daar draaide alles om. Hier werd een verzameling sporen op de band met behulp van allerlei trucs en met eindeloos gebalanceer tot een meesterwerk gesmeed. En hoe meer sporen de analoge recorders uitspuwden – 48 of 72 was geen zeldzaamheid – en hoe meer effecten en processors (allemaal hardware natuurlijk) er gebruikt werden, des te groter werd die mixer. Uiteindelijk moest je de studio bijna om de mixer heen ont-

werpen. Maar hoe sexy die omvangrijke mengpanelen ook waren, met al die analoge elektronica was ruis en vervorming onvermijdelijk en waren er altijd wel een aantal 'broodjes' (mixerkanalen dus) die niet helemaal senang waren. De onderhoudstechnicus had constant iets te doen. Automatiseren – van de faders althans – was wel mogelijk maar complex, en motorfaders kostten een fortuin.

Automatiseren

Met de introductie van digitale multitrackrecorders van Sony en Mitsubishi (echt waar) bekwam velen het gevoel

dat dat analoge mixen toch wel een beetje achterhaald was. Het waren de jaren tachtig en iedereen liep met een Casio digitaal horloge rond. Er bestonden al wat kleinere en deels experimentele digitale mixers, maar in 1986 zorgde Yamaha voor een sensatie met hun digitale DMP7, weliswaar klanktechnisch geen wonder, maar hij was dan ook meer voor live situaties ontwikkeld. Dankzij de komst van krachtige dsp-chips van Motorola en Texas Instruments konden wat later bekende mixerfabrikanten ambitieuze en peperdure digitale studiomixers introduceren; Neve Capricorn, AMS Logic One of Studer D950 bijvoor-

beeld. Meer dan een handvol werden er meestal niet verkocht; de investering was gigantisch en bedrijfszekerheid was niet te garanderen.

Na Yamaha's Promix 01 uit 1994 kwam de echte knaller in 1995 met de 02R. Deze had 44 inputs, 4-bands-eq en dynamics processor op elke input en twee ingebouwde effecten op basis van de SPX-90. Je kon alle parameters automatiseren via scenes, er was dus ook total recall beschikbaar en hij had vier slots voor expansiekaarten met digitale aansluitingen. En dat alles in een relatief compact formaat en voor een prijs die prima te doen was. Nog mooier: je kon er meerdere koppelen voor nog meer inputs. Al met al was het een complete digitale opnamestudio, maar dan zonder de tapemachine en monitors.

Hemel op aarde

Ik kan me nog goed herinneren wat voor overweldigende indruk de 02R maakte: in een tijd waarin je constant

vocht tegen ruis, vervorming en talloze kastjes met krakemikkige kabeltjes aan elkaar moest knopen, was de 02R een absolute verademing. Bijna alles wat je nodig had in een strak ontworpen kast, eq en dynamics op alle kanalen (een ongekennde luxe), ingebouwde effecten, automatisering en een kristalheldere tintelende gedetailleerde sound. En, nog mooier, met een adat-kaart kon je je digitale Alesis adat-recorders gewoon digitaal aansluiten. Het was de hemel op aarde! Na een tijdje kwamen de mindere punten naar boven: de preamps waren niet topklasse, maar zeker afdoende, soms miste je dat zuigende laag en de dosis karakter die de betere analoge tafels aan je mix gaven. We maakten ook voor het eerst kennis met latency; bij het samenvoegen van signalen die via een ander (analoog) pad liepen of waarop je een insert gebruikte met kanalen van de 02R, hoorde je een lelijk kamfiltereffect. De pluspunten waren echter zo immens dat je dat op de koop toe nam. Dankzij Recall kon

AL MET AL EEN COMPLETE DIGITALE OPNAMESTUDIO, MAAR DAN ZONDER DE TAPEMACHINE EN MONITORS

je zelfs met één knopdruk gewoon switchen tussen de mixen van verschillende nummers.

Business changer

De komst van de 02R – gecombineerd met de introductie van de adat – zorgde voor een serieuze *shake-out* in de studiobusiness. Ambitieuze home-studio's konden moeiteloos *release ready*-producties maken; de kleinere studio kon met een overzichtelijke investering een grote kwaliteitsstap maken. De echt grote studio's ondervonden weinig hinder, maar een grote hoop studio's in het lage en midden-segment zagen hun klandizie verdampen. Alleen met een unieke locatie, reputatie van de engineer, specifieke hardware of instrumenten, of crea-

tieve atmosfeer kon je nog genoeg klanten trekken. Bedenk daarbij dat er toen totaal geen sprake was van analoge nostalgie of andere retro-trends die tegenwoordig alomtegenwoordig zijn. Dat was immers precies die zompige sound waar we eindelijk afscheid van konden nemen! Vaarwel, ruis, brom, vervorming, kabelsalade halffunctionerende apparaten en grotendeels ook de onophoudelijke behoefte of noodzaak om steeds maar meer spullen aan te schaffen.

En al zaagde de komst van de daw later de poten onder de digitale mixer grotendeels weg – op studiogebied althans – de Yamaha 02R zorgde voor een aardschok in studioland en de definitieve doorbraak van het digitaal produceren. Dat gamechangende 02R was simpelweg een Japanse meesterzet! ■

Alesis Adat

Deze keer geen alternatief voor de gamechanger maar een apparaat dat samen met de Yamaha 02R een serieuze *shake-out* in de studiowereld veroorzaakte. De Alesis Adat uit 1992 was een betaalbare digitale 8-sporenrecorder in 19"-vorm. Geen harde schijven of memorychips, maar S-VHS videocassettes; overal voor een grijpstuiver verkrijgbaar en eenvoudig te verwisselen. Om de benodigde hoge datadichtheid te bereiken, draaien de koppen verticaal over de horizontaal bewegende tape die tevens rondom de (dubbele) kop getrokken wordt voor een ononderbroken datastroom. De tape heeft dus veel te verduren, zeker met constant spoelen en afspelen. De error correction ving veel op, maar uiteindelijk waren drop-outs en foutmeldingen het resultaat. Je kon ook drie adats koppelen voor 24 sporen, maar soms moest je minutenlang wachten tot de recorders in sync raakten. Niettemin ontketende de adat een revolutie en hij verkocht als een dolle. Veel studiobazen keken angstig toe hoe adat en 02R hun werkterrein lieten wankelen. Later kwamen verbeterde adat-versies en presenteerde Tascam de vergelijkbare maar betrouwbaardere da recorders, maar de daw zorgde – samen met tapeproblemen en slijtage – uiteindelijk voor de ondergang. De talloze adats zijn nergens meer te bekennen, en van nostalgie naar de adat-sound lijkt – vooralsnog? – geen sprake!

